

РАҚАМЛИ ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИНГ ТАЪЛИМ ЖАРАЁНИНИ ТАШКИЛ ЭТИШДАГИ ИМКОНИАТЛАРИ

Тўрақулов Холбўта Абилович

ЖДПУ, Педагогик таълим халқаро фанлар академияси академиги, техника фанлари
доктори, профессор

Оришев Жамшид Баходирович

ЖДПУ, Технологик таълим ва тасвирий санъат фанлари кафедраси катта ўқитувчиси

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7443405>

Аннотация. Мақолада педагогика олий таълим муассасаларида таълим жараёнларини ташкил этишида рақамли технологияларнинг имкониятлари хусусида фикр-мулоҳазалар баён этилади.

Калит сўзлар: рақамли Ўзбекистон-2030, рақамли технология, интернет, лойиҳалаш.

ВОЗМОЖНОСТИ ЦИФРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ОРГАНИЗАЦИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО ПРОЦЕССА

Аннотация. В статье представлены мнения о возможностях цифровых технологий в организации образовательных процессов в педагогических вузах.

Ключевые слова: цифровой Узбекистан-2030, цифровые технологии, интернет, проектирования.

CAPABILITIES OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN THE ORGANIZATION EDUCATIONAL PROCESS

Abstract. The article describes the possibilities of digital technologies in educational processes in pedagogical institutions of higher education.

Keywords: digital Uzbekistan-2030, digital technology, internet, project.

КИРИШ

“Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030-йилгача ривожлантириш Концепцияси”да таъкидланганидек, Миллий дастурнинг муҳим вазифаларидан бири “... ўқув жараёнида компетенцияларни кучайтиришга қаратилган методика ва технологияларни жорий этиш, ўқув жараёнини амалий кўникмаларни шакллантиришга йўналтириш, бу борада ўқув жараёнига халқаро таълим стандартларига асосланган илғор педагогик технологиялар, ўқув дастурлари ва ўқув–услубий материалларни кенг жорий этиш” лозим.

Мустақил давлатимизнинг келажаги учун янгича интеллектуал салоҳиятга эга бўлган яъни замонавий тафаккурга, маданиятга, маърифатга, касбий фазилатларга эга бўлган авлодни тарбиялашга мустаҳкам бой миллий меросимиз, пойдеворимиз бор экан, демак ўсиб келаётган ёш авлодни соғлом ва баркамол қилиб тарбиялаш ишини яхшилаш тўғрисидаги олиб борилаётган ислохатларнинг асосий йўналишларини, ушбу тизимни ҳам мазмунан, ҳам шаклан тубдан замонавий талаблар асосида янгилаш зарур. Республикаимизнинг ҳар томонлама тараққий этиши таълимнинг ривожланишига ва мазмунли такомиллашиб боришига боғлиқ. Таълим сифати самарадорлигини оширишда рақамли технологияларни қўллаш долзарб масалалардан бири бўлиб ҳисобланмоқда.

ТАДҚИҚОТ МЕТОДОЛОГИЯСИ

Педагогика олий таълим муассасаларида рақамли технологиялар ўқув жараёнларини ташкил этишда таълим сифатини ошириш ва фаолият шаффофлигини таъминлаш имконини беради. Сунъий ақл ва когнитив интеллектуал тизимлар жадал тараққий топаётганлиги боис битирувчиларда рақамли технологиялар билан эркин ишлаш кўникмасига эга бўлиши шарт бўлиб қолмоқда. Шу боисдан, бугунги кун ёшлари рақамли маълумотларга қайта ишлов беришга тайёр бўлмоғи лозим, рақамли технологиялар асосида таълим жараёнларини ташкил этиш, педагогик жараёнда бўлажак мутахассисларни рақамли технологиялар билан ишлаш компетенцияларини оширишга эътибор қаратиш лозим.

Бўлажак технологик таълим ўқитувчилари (БТТЎ)ни тайёрлашда таълим жараёни иштирокчиларида рақамли технологиялар билан ишлаш кўникмаларини шакллантириш ва ривожлантиришни таъминлаш долзарб масалаларидан биридир.

Бугунги кунда рақамли технологиялар ҳар қандай касбий фаолиятнинг муҳим таркибий қисмидир. Бироқ айрим ҳолларда бўлажак мутахассислар фақат Информатика ва ахборот технологиялари асосларини ўрганиш билангина чекланадилар. Ҳолбуки бунда ихтисосликлар ва касбий йўналганлик эътиборга олинмайди. Охир– оқибатда ахборот технологиялари бўйича умумий билимга эга бўлган битирувчилар рақамли технологиялардан фойдаланиб ўзига хос касбий масалаларни ечишда қийинчиликка дуч келишади. Бир неча йиллик изланишларимиз натижасида, юқоридаги каби муаммоларни илмий-назарий таҳлил этиш, педагогик тажриба натижалари асосида биз бўлажак мутахассисларнинг ахборот тайёргарлигининг касбий йўналтирилган тизимини ишлаб чиқишни тавсия этамиз:

-стандартлар, малака талаблари, ўқув режаларининг тузилиши ва мазмунини таҳлил этиш асосида бўлажак ўқитувчилар касбий тайёргарлигини турли ташкил этувчилар ўртасидаги ўзаро боғлиқлар ва муносабатларни аниқлаш;

-талабалардаги рақамли технологиялар юзасидан саводхонлиги, улардаги ўрта умумтаълим мактабларида ҳосил бўлган ҳисоблаш техникаси ва информатика воситаларидан махсус кўникмаларга эғалиги;

-бўлажак ўқитувчиларнинг рақамли технологиялар соҳасидаги тайёргарлигининг асосий таълимий компонентларини белгилаш (улар таълим олувчига зарурий билим беришга, касбий кўникма ва малакаларини шакллантиришга имкон беради);

-рақамли технологиялар соҳасида таълим олувчиларни ихтисослаштиришнинг йўналишлари ва воситаларини аниқлаш.

Педагогика олий таълим муассасаларида рақамли технологиялар асосида ўқув жараёнларини ташкил этишга қўйилаётган талаблар мазкур жараёни технологиялашни, яъни бутун таълим жараёнининг ҳар бир босқичини алоҳида-алоҳида лойиҳалаш, ўқитувчининг мақсади ва талабаларнинг вазифаларини ойдинлаштириш, таълим методларини тўғри танлаш, машғулотдан кутиладиган натижаларни олдиндан белгилашни шарт қилиб қўймоқда. Мазкур вазифаларни амалга ошириш учун қуйидагиларни алоҳида эътибор бериш мақсадга мувофиқлиги таъкидланади:

-ўқитувчи ва талабаларнинг рақамли технологиялар билан ишлаш компетентлигини ривожлантириш;

-ўқитувчи-талабалар ҳамкорлигида ўқитиш шакллари, таълим технологиялари ҳамда методларини рақамли технологиялар негизида такомиллаштириш;

-ўқитувчининг касбий-педагогик билимдонлиги ва касбий маданиятини ривожлантиришда рақамли технологияларнинг ўрнини асослаш;

-ҳамкорликка асосланган ўқув-билув жараёнида рақамли технологияларнинг дидактик имкониятлари самарали эканлигини асослаш;

-ҳамкорликка асосланган ўқув-билув жараёнида ўқитувчининг рақамли технологиялар негизида педагогик жараённи лойиҳалаштириш имкониятларини ривожлантириш;

-ўқитувчининг рақамли технологиялар негизида лойиҳалаш фаолиятига асосланган ўқув-билув жараёнини ташкил этиш ва бошқариш;

-технологик таълимнинг ўзига хос хусусиятларини эътиборга олган ҳолда ўқув машғулоти учун рақамли ресурсларни шакллантириш.

БТТўни лойиҳалаш фаолиятига тайёрлашнинг педагогик-психологик асослари таълим жараёнида шакллантирилади ва унда ўқув жараёнини ташкил этишда лойиҳалаш фаолияти асос қилиб олинади. Шу билан бирга ушбу жараёнда кенг қамровли касбий масалалар ечимлари методологиясини аниқлашда лойиҳалаш босқичларининг рақамли технологиялар билан таъминоти шакллантирилганлиги ҳам муҳим аҳамият касб этади.

ТАДҚИҚОТ НАТИЖАСИ

Рақамли технологияларидан фойдаланиш ўқув жараёнида қуйидаги имкониятларни яратиб беришлиги эътироф этилади:

-ўқув адабиётларидаги маълумотлар электрон ҳолатга экранларга кўчади;

-талабалар мавзу юзасидан билимларни фақат дарс вақтида эмас, балки ҳохлаган жойида ва ҳохлаган вақтда ўзлаштириб олиш имкониятига эга бўлади;

-талабаларнинг мустақил ишларини ташкил этиш, уларнинг ўз устида ишлашида имкониятлар кенгайди;

-интернетдан ахборот олиш ва ундан фойдаланиш маданияти шаклланади;

-таълим тизимини янги босқичга кўтаради, вақт ва маблағ сарфини кескин камайтиради;

-бўлажак мутахассисларнинг рақамлаштирилган жамиятда ўзининг муносиб ўрнига ва яхши иш ўрни топишда устунликларга эга бўлади.

ХУЛОСА

Юқоридаги фикрлардан келиб чиқиб айтиш мумкинки, педагогика олий таълим муассасаларида рақамли технологиялар асосида ўқув жараёнларини ташкил этиш, биринчидан талабаларнинг ахборот-коммуникацион технологияларига оид билимларини ўзлаштиришларига, иккинчидан, ўзлаштирилган билимлардан амалиётда фойдалана олишларига; учинчидан, мазкур эгалланган билим ва кўникмалар ёрдамида мустақил фикрлашини шакллантириш, тўртинчидан, бўлажак мутахассисларда муносиб иш ўринларига эга бўлиш имкониятини ҳосил қилади.

REFERENCES

1. “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030-йилгача ривожлантириш Концепцияси” //Олий таълим меёрий ҳужжатлар тўплами. Тошкент .Шарқ. 2019
2. Ўзбекистон Миллий энциклопедияси. Тошкент. Давлат илмий нашри.2006. 3-том.
3. Хасанбоев Ж,Тўрақулов Х., Хайдаров М.Э., Хасанбаева О.У. Педагогика фанидан изоҳли луғат.Тошкент-2006

4. Муслимов Н.А., Уразова М.Б., Эшпулатова Ш.Н. Бўлажак ўқитувчининг лойиҳалаш фаолияти. Ўқув қўлланма. Самарқанд.2011.
5. Турдиев У. Педагогика олий таълим муассасаларида рақамли технологиялар асосида жисмоний тарбия ва спорт жараёнларини ташкил этиш //Халқ таълими. Илмий методик журнал. 2020 № 6,
6. Тўрақулов Х.А., Тўрақулов О.Х., Ўрозбоев С.Э. Интеллектуаллаштирилган ўқитиш тизимлари негизида бўлажак ўқитувчиларни интеллектуал фаолиятга тайёрлаш. Монография. Тошкент. 2020.
7. Тўрақулов Х. А., Оришев Ж. Лойиҳали таълим – таълим самарадорлиги гарови. //Таълим тизимида ижтимоий - гуманитар фанлар. Илмий–услубий журнали. Тошкент, № 3-4, 2011 й. Б.38-41
8. Тўрақулов О.Х., Аҳмедов Ж.Р.Ахборотлаштирилган таълим муҳитида бўлажак касб таълими ўқитувчиларини инновацион фаолиятга тайёрлашни такомиллаштириш. Монография.Тошкент. 2019. 200 б.
9. Оришев Ж.Б. Бўлажак технологик таълим ўқитувчиларини тайёрлашда ахборот технологияларининг ўрни // Тафаккур зиёси. Илмий методик журнал. 2020. №2, Б.216-218